

МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ - СОФИЯ
ФАКУЛТЕТ ПО ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ
1527 София, ул. "Бяло море" №8 тел. факс 9432127 publichealth@bitex.com

---

Утвърждавам:

ДЕКАН

Проф. Д-р Цекомир Воденичаров, ДМ, ДМН

ДОКТОРСКА ПРОГРАМА

ПО

**НАУЧНА СПЕЦИАЛНОСТ: " ХИГИЕНА (ТРУДОВА,
КОМУНАЛНА, УЧИЛИЩНА, РАДИАЦИОННА И ДР.)**

**ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ:
7.4. ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ**

**ОБЛАСТ НА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ:
7. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СПОРТ**

ОБУЧАВАЩО ЗВЕНО:

КАТЕДРА " ТРУДОВА МЕДИЦИНА "

СОФИЯ, декември, 2018

МОТИВИ
ЗА СЪЗДАВАНЕ НА ПРОГРАМАТА ПО НАУЧНАТА СПЕЦИАЛНОСТ
ХИГИЕНА (ТРУДОВА, КОМУНАЛНА, УЧИЛИЩНА, РАДИАЦИОННА И ДР.)
ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ОНС " ДОКТОР "

Учебната програма по научната специалност Хигиена (трудова, комунална, училищна, радиационна и др.), за образователната и научна степен "доктор" осъществявана от обучаващата катедра "Трудова медицина" на Факултета по общественото здраве при МУ - София е **адекватен отговор на потребностите на колегията и обществото от високоспециализирани и квалифицирани кадри със знания, умения и трудови компетентности в научноизследователската и научнопрактическата и приложна област на хигиенната наука и практика като неотменна част от общественото здраве, здравната профилактика , промоцията на здравето на работните и населените места, здравната сигурност и безопасност на работещите и здравната политика.**

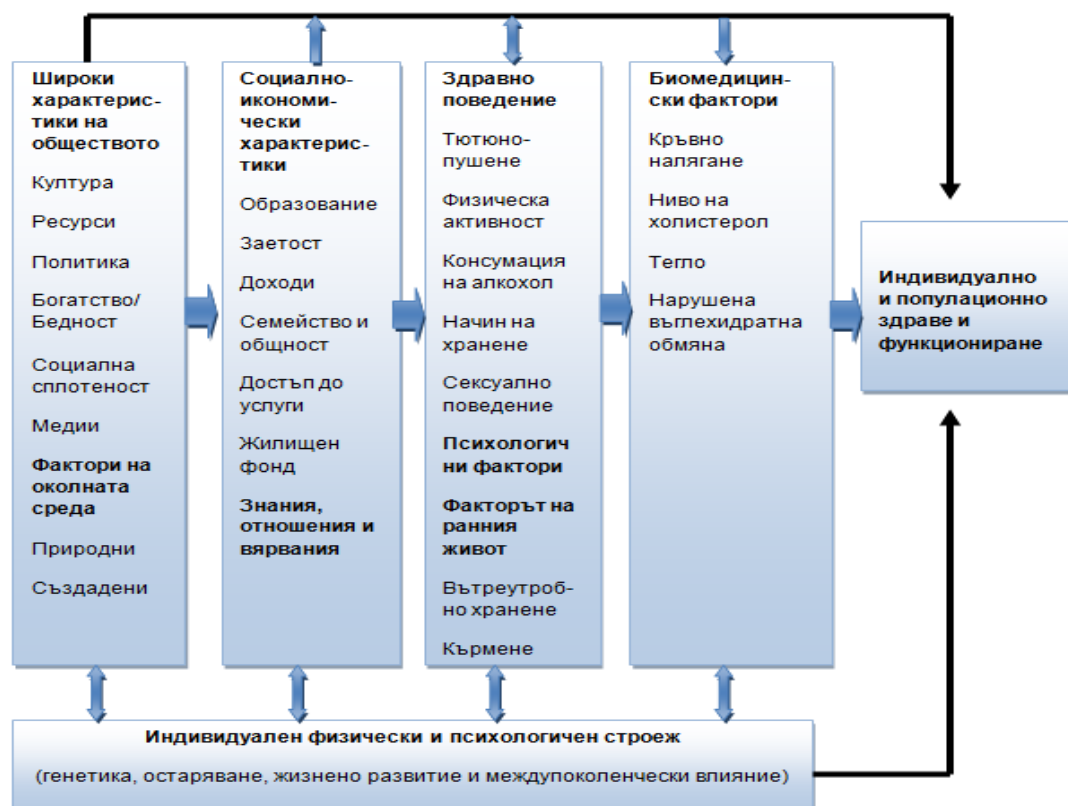
Програмата свързва висшето образование с научно - проучвателните области на хигиената, в.т.ч. трудовата медицина, хигиената на околната среда, хигиената на детската и юношеската възраст и др. като подсигурава с необходимите медицински и немедицински кадри и специалисти системата на здравеопазване, които могат да отговарят на нивото на съвременните изисквания, със знания и модерни подходи при решаване на комплексните проблеми за опазване, укрепване и подобряване на здравето и работоспособността на населението .

Здравеопазването като неразделна част от общественно-политическия и социално-икономическия живот във всяка една страна се влияе и моделира от останали сектори на социологическата структура на обществото и затова неговият характер съответства на особеностите в цялостното развитие на това общество. Глобалните промени в националните здравеопазни системи, новите стратегии и приоритети на здравната политика доведоха до **своеобразен ренесанс на интереса към здравословните и безопасните условия на труд , към работоспособността и безопасността на работещите хора и цялото общество.** В общоевропейски мащаб този нарастващ интерес личи в многобройните симпозиуми и конференции в тази научна област, както и в развитието на темата понастоящем от глобалния план на СЗО.

Социална и общественополезна значимост и актуалност на научната специалност "Хигиена (трудова, комунална, училищна, радиационна и др.)" за националната система на здравеопазване, за осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд и бит, за промоция на здравето на работните и населените места, за лечебни и здравни заведения и за различните профилни групи се определя от:

- **Влиянието на здравната система в България**, която функционира в неблагоприятен здравно-демографски, социално-икономически и екологически контекст и поради това здравето на хората вкл. работещите е подложено често на висок риск. Това води и до мястото на страната ни на 46-а позиция от общо 55 държави по ефективност на здравната система. **Значение има опасната за здравето на цялото население силна деградация на качеството на жизнената среда и нездравословния начин на живот, което корелира с факторите на работната среда и трудовия процес.**

Ето една обща схема на екзогенните, ендогенните и етогенните детерминанти на здравето, обект на хигиената като теория и практика в нейните основни области - трудова, комунална и др. - схема 1

- **Установените взаимовръзки** по горе посочените общи детерминанти на здравето при елементите на трудовата и околната среда, които са свързани и

взаимнообулавящи здравето на работещите хора и населението, обект на хигиената (трудова, комунална и т.н.) като научна специалност- схема 2

- **Приоритетните задачи на българското здравеопазване и на Националната здравната стратегия 2014-2020, Приоритет 2 „Изграждане и управление на справедлива, устойчива и ефективна национална здравна система“ и Приоритет 3. "Укрепване на капацитета на общественото здравеопазване".** Те са насочени към развитието, стратегическото и оперативното управление на всички елементи на националната здравна система, както и към утвърждаването на промоцията на здравето и профилактиката на болестите като основни стратегии в преодоляване на негативните тенденции на общественото здраве в последните десетилетия. Очертава се необходимостта от **научнообоснован анализ за здравия статус и неговите детерминанти на населението вкл. на работещите хора и на ефектите на политиките и управленските решения върху груповото здраве, прилагането на интегрирани подходи и интервенции за промоция на здравето и профилактика на болестите, особено свързани с трудовата дейност и условия;**
- **Обществената потребност от подготвени висококвалифицирани специалисти с образователна и научна степен "доктор" в научната област "Хигиена**

(трудова, комунална, училищна, радиационна и др.)", които да прилагат унифицирани европейски методологии, методи и форми на научни изследвания с приложими резултати за **подобряване на общественото и професионалното здраве и ефективно управление на процесите за здраве, работоспособност и безопасност вкл. на работното място;**

- **Необходимост от укрепване на кадровия капацитет на структурите по конструктивна и първична здравна профилактика, на вторичната и третична превенция на болестите на национално и регионално ниво и формирането на висококвалифицирани специалисти, владеещи на най-високо ниво съвременни изследователски подходи в областта на трудовата медицина и хигиена, общественото здраве и управление на здравеопазването, в съответствие с редица документи от правителствени, неправителствени и международни форуми и институции;**
- **Потребност от формиране на ново поколение професионалисти за изграждане на ефективна политика в областта на общественото и професионалното здраве, общественото здравеопазване вкл. на работещите хора - основните създатели на материални и духовни блага за обществото, промоция на здраве и профилактични дейности за увеличаване въздействието на саногенните фактори в трудовата дейност и околната среда чрез прилагане на интегрирани стратегии;**
- **Потребност за създаване на високо компетентни научно-преподавателски и изследователски кадри по Хигиена (трудова, комунална, училищна, радиационна и др.), за работа в академичните, научноизследователските, контролните, експертните и други области на общественото и професионалното здраве;**
- **осигуряване на експерти и консултанти по здравно-хигиенни и трудово-здравни въпроси за екипи на националната здравна система и лечебните заведения, за структурите на службите по трудова медицина, вещи лица в Съда.**

Факултетът по обществено здраве (ФОЗ) е модерна университетска формация, реализираща третия цикъл на квалификационната рамка на Европейското пространство за висше образование със съвременен и адекватен на европейските изисквания учебен процес. ФОЗ подготвя лидери на реформата в здравеопазването с нов управленски стил. От почти 8 години подготвя и доктори по научната специалност Хигиена като водещ авангард в решаването на многообразните и комплексни проблеми и предизвикателства от страна на променящите се условия на труд и околна среда. Във Факултета има създадени управленски и организационни условия, наличие на квалифицирани преподаватели, натрупан богат научен и изследователски опит, условия за изследователска работа, които са предпоставка за успешното реализиране на докторската програма от обучаващата катедра.

В съчетание с утвърдения академичен дух, свободи и принципи в академичната общност и традицията на всестранно насърчаване на научноизследователското и творческо развитие на студентите, докторантите и преподавателите във ФОЗ, докторската програма по Хигиена (трудова, комунална, училищна, радиационна и др.) в сътрудничество с близката по идеи и философия програма по „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“ гарантирано създава и развива компетентни, пълноценни и конкурентноспособни специалисти за нуждите на българското здравеопазване, за укрепването и увеличаване здравето на населението и за разширяване територията на здравната превенция в създадената от Декана на ФОЗ Проф. Цекомир Воденичаров школа за обучение и наука "Здравна политика - Здравна профилактика - Здравна сигурност" .

ЗАКОНОДАТЕЛНА БАЗА НА ПРОГРАМАТА

Докторската програма се реализира при спазване на изискванията на националното законодателство в областта на висшето образование и академичното развитие, които регламентират обучението на докторантите в България:

- Закон за висшето образование (ЗВО);
- Закон за развитие на академичния състав в Р България (ЗРАСРБ);
- Правилник за приложение на Закона за развитие на академичния състав в Република България;
- Закон за насърчаване на научните изследвания;
- Национална квалификационна рамка на РБългария;
- Наредба за условията и реда за оценката, планирането, разпределението и разходването на средствата от държавния бюджет за финансиране на присъщата на държавните висши училища научна или художественотворческа дейност.
- Национална научна младежка програма за млади учени и постдокторанти;

Учебният и изследователски процес на докторантите в програмата са основани и на вътрешните разпоредби на Медицински университет – София:

- Правилник за устройството и дейността на Медицински университет – София;
- Правилник за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Медицински университет – София;
- Правилник за управление, структура и критерии на система за оценяване и поддържане на качеството на обучение и академичния състав в Медицинския университет – София;
- Правилник за управление на интелектуалната и индустриална собственост и за разпространение на знания в Медицински университет – София;
- Система за оценяване и поддържане на качеството на обучение и на академичния състав;
- Етичен кодекс на академичния състав и служителите в МУ – София;
- Етичен кодекс на академичния състав и служителите във ФОЗ при МУ-София.

ЦЕЛ И ЗАДАЧИ НА ДОКТОРСКАТА ПРОГРАМА

ЦЕЛ на докторската програма по научната специалност „Хигиена (трудова, комунална, училищна, радиационна и др.)” е докторантите да придобият **теоретични общи и специализирани научноизследователски познания, практически умения и компетентности**, необходими за решаване на многоплановите проблеми и предизвикателства със саногенно въздействие върху общественото и професионалното здраве и по-нататъшно развитие на знанията в областите *на хигиената, трудовата медицина, околната среда, конструктивната и първична здравна профилактика , оценката на риска и промоция на професионалното и общественото здраве, организацията, координация , комуникация и управлението на дейностите за здраве и безопасност на населението и работещите в страната.*

ЗАДАЧИ:

В хода на докторската програма чрез индивидуален план на обучение се усвояват знания, развиват се практически умения, затвърдяват се положителните стереотипи за евристично и интелектуално развитие и се създават компетентности, както следва:

I. Овладяване на задълбочени систематизирани знания по обща методология на научните изследвания, така и на специфични методологични познания в областта, които да позволят на докторантите да станат квалифицирани изследователи, с най-висока степен на знания и разбиране, способни да провеждат самостоятелни проучвания в съответствие с принципите на добрите практики в областта на хигиенната наука и практика и на първо място в трудовата медицина, околната среда и здравната профилактика съответстващи на трудова, комунална, училищна и друга хигиена.

1. Общи и специализирани знания за принципите и методите на научното изследване:

- Методология на научното изследване – същност на научния метод, основна терминология на научното изследване, научен проблем и хипотеза; познавателен, концептуален и теоретичен контекст на изследването;
- Специфични характеристики на научното изследване в Хигиена (трудова, комунална, училищна, радиационна и др.)
- Етични принципи на научноизследователската работа

- Етични принципи на научното изследване с участието на хора; Етични проблеми на научното изследване и практика в областта на професионалното и общественото здраве;
- Дизайн на научното изследване – избор на постановка, видове дизайн, контрол на външните и вътрешни фактори; валидност на резултатите;
- Методи за измерване и събиране на данни;
- Приложение на методите за **събиране на данни от различни източници** на информация при изследвания в областта на хигиена (трудова, комунална, училищна, радиационна и др.)
- Методи за сортиране и обработка на първичните, емпирични данни с оглед търсене на зависимостите, предмет на докторската теза;
- Методи за анализ на сортирани и представителни данни по количествени и качествени статистически методи; методи за проверка на хипотези; интегриране на количествените и качествените методи на анализ, исторически метод;
- Методи на клинично - епидемиологичните паралели вкл. биостатистически за анализ и оценка на данни в Хигиена (трудова, комунална, училищна, радиационна и др.);
- Методи за устна и писмена научна комуникация; изготвяне на научно резюме, литературен обзор и оригинална научна статия.
- Принципи и основни изисквания при изготвяне на докторската дисертация;
- Принципи и изисквания при изготвяне на предложения за научно-изследователски проект, осъществяване и управление на научни проекти.

2. Специализирани теоретични знания и знания за специфичните методи на хигиена (трудова, комунална, училищна, радиационна и др.) при изучаване на общественото, професионалното и индивидуалното здраве:

- Социално-медицински анализ на проблемите в общественото и професионалното здраве и трудовомедицинската и профпатологичната клинична практика;
- Трудово -медицинска оценка с анализ на работната среда, трудовия процес, оценката на риска , промоция на здравето на работното място, информиране и обучение на работещи, работодатели, адаптиране на хората с увреждания;

- Социални и екологични детерминанти на общественото и професионалното здраве, трудовите неравенства чрез изследване механизмите на влияние на социално-икономическите фактори върху здравето; Епидемиологичен анализ и оценка на професионалното и общественото здраве. Приложна епидемиология, здравна политика, обществено здравеопазване, трудова медицина, базирани на доказателства; Моделиране и прогнозиране на процесите в професионалното и общественото здраве и в управлението на здравеопазването в посока на здраве и безопасност при работа; Изучаване на здравното и демографско състояние на населението и на работната сила на глобално, регионално, браншово, фирмено и местно ниво; Глобални здравни процеси и рискове; Същност и принципи на промоцията на здравето; стратегии за промоция на здравето; специфика на изследванията в областта на промоция на здравето; Методи и средства за здравно образование и възпитание; Основи на здравното и трудовомедицинското законодателство; Запознаване със системите на трудова медицина като част от здравеопазването в света и специфичните черти на системата в България; Социално-медицински и здравно-икономически методи, приложими за изследвания на макро- и микро ниво на здравната система; Комплексен управленски и икономически анализ на служба по трудова медицина; Методи за здравно-политически анализи и оценки; Методи за оценка, анализ и управление на рисковете в здравеопазването; Методи за анализ и оценка на ефективността в медицината и здравеопазните дейности; Принципи и методи за провеждане на целеви мениджърски наблюдения.

II. Формиране и притежаване на практически умения, свързани със самостоятелното решаване на трудовомедицински проблеми и на специфични умения за решаване на проблеми в областта на хигиена - трудова, комунална, училищна и др.), общественото и професионалното здраве и управлението на здравеопазването чрез прилагане на иновативни технологии, модерни методи за анализ и оценка на информация, подобряване на стандартните модели и подходи и ефективна комуникация.

1. Общи практически умения за:

- Създаване на интегрални екипи и ефективност в работа им по опазване и укрепване на професионалното и общественото здраве ;

- Ефективна комуникация и управление при оценка на риска;
- Разработване, участие и управление на научно-изследователски и практически проекти ;
- Използване на нови технологични методи и инструменти вкл. апаратурата на Комплексния център за изследвания и обучение на условията на труд, оценка на риска и на работоспособността;
- Намиране и ефективно използване на информация от различни източници;
- Инициране и предвиждане на промяна и организация;
- Иновативно мислене и планиране на дейности;
- Комуникация и представяне на научна информация;
- Предприемачество, адаптивност и гъвкавост към промени в контекста на научната и практическа работа;
- Реалистичен и критичен анализ на факти и оценка на ситуации;
- Действия и решения в критични ситуации;
- Личностно и интелектуално самоусъвършенстване - развитие на академична кариера;
- Етично поведение в научноизследователската и практическа дейност.

2. Специфични научни, професионални и експертни умения в областта на хигиена - трудова медицина, околна среда - здраве, и т.н. съответстващи на комунална, училищна, радиационна и др.) за :

- Интегрална оценка на професионалното и общественото здраве;
- Консултиране и изготвяне на експертна оценка по трудово - медицински, профпатологични и социално - здравни въпроси;
- Консултиране при научни изследвания и провеждането на интервенции по отношение на приоритетни групи заболявания, свързани с труда, трудовите злополуки и здравето на приоритетни групи население;
- Осъществяване на икономически контрол в здравеопазването;
- Социално-медицинска и икономическа оценка за пазарно регулираните системи;
- Организация и управление на различни нива в системата на здравеопазване и на службите по трудова медицина;
- Извършване на преподавателска дейност при използване на съвременни образователни технологии и модерни средства за преподаване и при прилагане на най-новите постижения в научната област.

III. Развитие на компетентности за самостоятелност и отговорност към научноизследователската дейност, за учене през целия живот, за комуникация и социално общуване и професионални компетенции в областта на хигиената, трудовата медицина, конструктивната и първичната профилактика с оглед организацията и управлението на системата на здравеопазване.

1. Компетентности за самостоятелност и отговорност в научноизследователската работа, сред които способности за:

- Създаване и интерпретиране на нови знания чрез собствената изследователска дейност;
- Разширяване обхвата на научната област - от общо - хигиенни към специално хигиенните въпроси на трудовата медицина, околната среда - здраве ; видовете здравна профилактика и други ;
- Критична преценка на необходимостта от нови публикации;
- Критична самооценка на резултатите и значимостта на собствените изследвания;
- Проектиране, изпълнение и адаптиране на стабилен и съвременен научноизследователски процес.

2. Компетентности за учене през целия живот:

- Системно придобиване на знания в научната област и в граничните области на познанието;
- Самомотивиране за непрекъснато научно развитие;
-

Разбиране на съвременните научни постижения и новости в професионалната практика;

3. Комуникативни и социални умения:

- Високо ниво на лична отговорност ;
- Много високо ниво на автономност при вземане на решения;
- Лидерски качества и умения за ръководене на хора;
- Ангажираност с извършваната научноизследователска и практическа работа;
- Самоинициативност в познати и непознати условия на работа;
- Ефективно и убедително общуване в и извън научноизследователската и професионална среда;
- Адаптиране към променящи се условия;
- Пълноценно общуване на един от най-разпространените европейски езици.

4. Професионални компетентности в областта на хигиена - трудова медицина, околна среда- здраве, здравна конструктивна и първична профилактика и др.)

Извършване на висококачествена аналитична дейност за оценка на състоянието и тенденциите на общественото и професионалното здраве; Прогнозиране и планиране на ефективни интервенции за промоция на здравето вкл. на работното място и профилактика на здравето на населението; Преподаване в областта на социалната медицина, промоцията на здравето и управлението на здравеопазването; Експертна и консултантска дейност при разработване на здравната политика и управлението на здравната система и лечебните заведения; Прилагане на методи с доказана ефективност за подобряване на общественото здраве. Целите и задачите на докторската програма за обучението на докторантите и развитието на техните качества са в съответствие с Национална квалификационна рамка на РБ, приета с РМС № 96/02.02.2012 г.

ФОРМИ И МЕТОДИ НА ОБУЧЕНИЕ

Докторската програма по ХИГИЕНА се реализира в три форми:

<i>Форма на обучение</i>	<i>Срок на обучение</i>
Редовна	3 години
Задочна	4 години
Насамостоятелна подготовка	3 години

I. Общотеоретичната подготовка обхваща задължителни курсове по:

- Методология на научното изследване – обект на дисертационна теза и медицинска статистика
- Статистически методи за анализ с помощта на SPSS

Задължителните курсове от докторската програма се провеждат от академичния състав на ФОЗ по годишно определен график за всички докторанти в МУ-София.

II. Специализираща подготовка – осъществява се чрез участие в курсове и модули, избирани от докторантите и научния ръководител в съответствие с тематичната област на дисертацията, както и чрез включване в обучения, семинари, конференции и научни форуми в областта на научната специалност, участие в разработване и реализиране на

научноизследователски проекти с български и чуждестранни научни звена, научни колегиуми и дискусии в обучаващата катедра и др.

Докторантите могат да избират от следните курсове, провеждани от катедрите на ФОЗ:

Катедра “Здравна политика и мениджмънт”

- Основи на здравния мениджмънт – I модул.
- Актуални проблеми на здравния мениджмънт – II модул.
- Управление на здравни проекти – разработка, реализация и оценка.

Катедра “Икономика на здравеопазването”

- Дърво на решенията и управление по цели – съвременни подходи за икономическо управление в здравните организации;
- Основи на информационната грамотност. Биомедицинска информатика – потребителски стратегии за издирване, обработка и използване
- Информационни системи в здравеопазването

Катедра “Медицинска етика и право”

- Етични аспекти на взаимоотношенията и конфликтите в медицинската практика.
- Етични проблеми в здравеопазването и морални аспекти на иновациите в медицината.

➤ ***Катедра “Превантивна медицина”***

- Герохигиена на труда и храненето.
- Медицинско осигуряване при различни видове тероризъм.

Катедра “Медицинска педагогика”

- Психологически практикум по делово общуване.
- Педагогическа и психологическа диагностика-иновации и приложение.
- Медико-социални, педагогически и психологически аспекти на взаимоотношението “пациент-медицински екип”.

Катедра “Здравни грижи.”

- Оценка на качеството на здравните грижи - определение, основни теоретически и практически постановки, сфери на приложение.
- Мениджмънт на здравни проекти.

Катедра “Социална медицина”

- Управление на риска в здравеопазването.
- Здравни проекти.

Катедра „Трудова медицина”

- Отговорности на медицинския специалист при опазване здравето и безопасността на работното място
- Специфични знания и практически умения на медицинския специалист при опазване здравето и безопасността на работното място - индивидуално обучение.
- Физическата активност като универсален позитивен рисков фактор на здравето
- Програми за промоция на здравето чрез физическа активност за уязвими и високорискови популационни групи

Курсовете и времето им за провеждане се представят ежегодно в план-програмата на МУ-София за продължаващо обучение. Докторантът провежда обучение по курсовете, вписани в индивидуалния учебен план, както и по избрани по негово желание курсове, одобрени от научния ръководител.

Докторантите имат възможност да участват в курсове за усъвършенстване на владеенето на чужд език, организирани от Центъра за езиково обучение, физическо възпитание и спорт на МУ-София.

III. Самостоятелна подготовка – реализира се чрез самостоятелно запознаване с литературата, усвояване на нови методи на изследване, самостоятелно усъвършенстване на умения и компетентности чрез езикови курсове, подготовка по определени проблеми на докторантурата, участие в преподаването като модератори, водещи по групи казуси и т.н.

РЕЗУЛТАТИ ОТ ДОКТОРСКАТА ПРОГРАМА

Обучението в докторската програма по научната специалност „Хигиена (трудова, комунална, училищна, радиационна и др.)“, води до следните резултати:

1. Самостоятелно **разработване и успешна защита на научен труд** (дисертация), **водещ до придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ по научната специалност „Хигиена (трудова, комунална, училищна, радиационна и др.)“**, от професионално направление 7.4. Обществено здраве, в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт.

2. Усвояване и притежаване на **общонаучни и специализирани професионални знания и компетенции**, които да позволят на докторантите да станат **квалифицирани изследователи**, способни да провеждат самостоятелни проучвания в областта на Хигиената, Трудовата медицина, Околната среда- здраве, Здравната профилактика и да развият успешна и продуктивна академична или изследователска кариера:

- Да могат да провеждат самостоятелни научни изследвания на комплексни трудово-медицински и здравно - конструктивни проблеми в здравеопазването, трудовата и здравно - икономическата дейност , прилагайки усвоената съвременна методология на изследване;
- Да могат да подготвят самостоятелно научни статии, презентации и други форми на научна комуникация, да изготвят рецензии на научно-изследователски трудове;
- Да осъществяват самостоятелно преподаване със студенти от бакалавърските и магистърски програми на професионално направление

„Обществено здраве“ - по трудова медицина, по здравен мениджмънт и обществено здраве, по управление на здравните грижи и др.

- Да притежават професионални умения в прилагането на количествени, епидемиологични, икономически и информационни методи, за да бъдат консултанти на клинични профпатологични специалисти по епидемиологични изследвания и интервенционни мерки спрямо проблемни групи заболявания, свързани с работната среда и трудовия процес и/или с жизнените фактори на околната среда;

3. Предимство и конкурентноспособност на докторантите на пазара на труда с придобитите по време на докторантската програма знания и умения, включително за решаване на сложни проблеми чрез критичен анализ и оценка, подходящо пренасяне на нови технологии и синтез на нови идеи в практическото здравеопазване.

- Да извършват задълбочени хигиенно - здравни анализи и оценки и въз основа на тях да предлагат и вземат ефективни организационни, комуникационни, координационни и управленски решения;
- Да разработват и участват в проекти и програмни екипи, със знания и умения на проектен или програмен мениджър;
- Да осигуряват консултации на органите на държавното управление, местното самоуправление и структурите на РЗИ, НОИ, НЗОК по трудово медицински, хигиенно- екологични, обществено-здравни и други въпроси на здравеопазването;
- Самостоятелно да ръководят или да участват в управленски екипи на РЗИ, здравни мрежи (областни, общински), на НОИ, НЗОК и на процеси в здравеопазването и хигиената ;
- Да участват компетентно в решаването на етични и деонтологични проблеми в хигиената и здравеопазването;
- Да умеят да комуникират ефективно с индивиди, институции и организации по проблемите на хигиената, трудовата медицина и общественото здраве .

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ЗАВЪРШИЛИТЕ ДОКТОРСКАТА ПРОГРАМА

Докторантите, завършили успешно докторската програма по Хигиена (трудова, комунална, училищна, радиационна и др.) придобиват знания и компетентности, даващи им възможности за реализация в следните институции и професионални длъжности:

1. Академични и научноизследователски институции: в Медицински университети, Медицински колежи, Факултети по обществено здраве, Научноизследователски институти в сферата на общественото здраве в цялата страна и в страните на Европейския Съюз.

Професионалните здравни специалисти, работещи в академичните среди, обикновено се фокусират върху научни изследвания и преподават на студенти по медицина и в бакалавърски и магистърски програми по трудова медицина и работоспособност, обществено здраве и здравен мениджмънт и др.

Длъжности: университетски преподаватели - главни асистенти, доценти, професори; учени, изследователи, анализатори, експерти, консултанти, мениджъри, ръководители и членове на екипи на международни и национални изследователски проекти в областта на здравеопазването.

2. Държавни и обществени институции: Министерство на Здравеопазването и Националните и регионалните центрове към него, Министерство на труда и социалната политика и всички останали министерства, НЗОК, Регионални ЗОК, Народно събрание, Министерски съвет.

Длъжности: анализатори, експерти, консултанти, изследователи, здравни хигиенни администратори на високо ниво, мениджъри, ръководители и членове на екипи на международни и национални проекти във всички области, свързани с общественото здраве и здравеопазване.

3. РЗИ, Лечебни и Здравни заведения – в управленските екипи и аналитични звена на лечебни заведения за извънболнична и болнична помощ, в епидемиологичните и методични звена на комплексни онкологични центрове, центрове за психично здраве, центрове за кожно-венерически заболявания.

Длъжности: здравни и хигиенни администратори, епидемиолози, анализатори, експерти.

4. Частен сектор: В рамките на частния сектор защитилите докторанти могат заемат работни места в застрахователни компании, фармацевтични производители или здравни и лечебни заведения. Друга възможност за частна заетост е консултантската работа, извършвана на договорна основа.

Длъжности: анализатори, експерти, здравни администратори на високо ниво, мениджъри , изследователи, ръководители на хигиенни изпитвания, ръководители и членове на екипи на международни и национални проекти в областта на здравеопазването, консултанти.

5. Неправителствени организации: Работните места в тази среда обикновено се съсредоточават върху трудово-медицинските и здравни проблеми на определено население, като напр. деца, етнически малцинства, хора с увреждания и други уязвими групи, или се насочват към специфични здравни неравенства или заболявания.

Длъжности: анализатори, експерти, консултанти, изследователи.

Актуализираната Програма е приета с Решение на ФС на ФОЗ от 06.12.2018 г

Изготвил програмата:

Ръководител катедра "Трудова медицина", ФОЗ, МУ София

Проф. Д-р Невена Цачева, ДМ, ДМН